

ligatur igni, ut accipiens ab eo poenam; et ex illa conjunctione concepit horrorem.

Oportet ergo omnes praedictos modos in unum colligere, ut perfecte videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur; ut scilicet dicamus, quod ignis secundum naturam suam habet quod spiritus incorporatus ei conjungi possit, ut loco locatum; sed in quantum est instrumentum divinae justitiae, habet ut ipsum quodammodo retineat alligatum; et in hoc veraciter ignis ille est spiritui noxius; et sic anima ignem ut noxium sibi videns, ab igne cruciatur; unde Gregorius in 4 Dialog. (cap. 42), omnia ista per ordinem tangit, ut ex dictis ejus patet.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur inquirendo; unde etiam alium modum ponit determinando in lib. de Civit. Dei, ut ex dictis patet. Vel dicendum, quod Augustinus intelligit quod ea quibus anima proxime afficitur ad dolorem vel tristitiam, sunt spiritualia; non enim affligetur, nisi ignem ut noxium sibi apprehenderet. Ignis ergo apprehensus est proximum affligens; sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis anima simpliciter sit nobilior igne; ignis tamen est secundum quid anima nobilior, in quantum scilicet est instrumentum divinae justitiae.

Ad tertium dicendum, quod Philosophus et Boetius loquuntur de illa actione per quam patiens transmutatur in naturam agentis; talis autem non est actio ignis in animam; et propter hoc ratio non concludit.

Ad quartum dicendum, quod ignis in animam non agit per modum influentis, sed per modum delinquentis, ut ex dictis patet; et ideo ratio non est ad propositum.

Ad quintum dicendum, quod in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso quod aliquid videtur; cum illud quod videtur nullo modo intellectui possit esse contrarium, in quantum videtur. In sensu autem hoc quod videtur, ex ipsa actione qua agit in visum ut videatur, potest esse corruptivum visus per accidens, in quantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen visio intellectualis potest esse contristans, in quantum id quod videtur, apprehenditur ut nocivum, non quasi noceat eo ipso quod videtur, sed alio quocumque modo; et sic anima videndo ignem affligitur.

Ad sextum dicendum, quod non est simile quantum ad omnia, sed quantum ad aliquid, ut ex dictis patet.

Ad septimum dicendum, quod quamvis non sit aliquis tactus corporalis inter animam et corpus, tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis; sicut etiam motor caeli cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit caelum, ipsum movens per modum quod dicitur contristans tangere, sicut dicitur in 1 de Generatione (text. 43); et hujusmodi modus sufficit ad actionem.

Ad octavum dicendum, quod spiritus damnati nunquam sunt extra infernum, nisi ex dispensatione divina, vel ad instructionem vel ad exercitium electorum. Ubicumque autem extra infernum sint, semper tamen vident ignem inferni ut eis in poenam praeparatum; unde cum ista visio sit immediate affligens, ut dictum est; ubicumque sunt, ab igne inferni affliguntur; sicut et captivi etiam extra

carcerem existentes quodammodo a carcere affliguntur, dum vident se ad carcerem damnatos. Unde sicut gloria electorum in nullo minuitur nec quantum ad praemium essentialia, neque quantum ad accidentalia, si aliquando extra caelum empyreum sint, quod quodammodo in gloriam eorum cedit; ita etiam in nullo minuitur poena damnatorum, si extra infernum ex divina dispensatione ad tempus ponantur; et hoc est quod dicit Glossa Bedae (super illud Jacob. 3: *Inflammat rotam naticitatis etc.*): *Diabolus ubicumque sit, sive sub aere, sive sub terra, secum fert tormenta suorum flammaram.* Obiectio autem procedit ac si ignis corporeus affligeret spiritus immediate, sicut affligit corpora.

Expositio textus.

Omnes ad aetatem eandem resurgunt etc. Hoc intelligendum est non quantum ad mensuram corporis, sed quantum ad perfectionem corporis.

Triginta enim duorum annorum et trium mensium erat aetas Christi. Hoc intelligendum est secundum illam opinionem quae ponit Christum in principio trigesimi anni nondum completi baptizatum fuisse. Sed secundum opinionem Chrysostomi (hom. 10 in Matth.), qui ponit quod Christus, cum baptizatus fuit, erat triginta annorum, et inceperat trigesimum primum, oportet dicere, quod Christus triginta tribus annis et tribus mensibus vixerit: tribus enim annis praedicavit, et mensibus quasi tribus.

Non est autem fas dicere, quod in resurrectione accedat corpori magnitudo. Sed contra hoc videtur. Nani et gigantes resurgunt in quantitate quam habuerunt. — Et dicendum, quod hoc intelligendum est de quantitate quam hic habuerunt vel habituri essent natura non errante per superabundantiam vel defectum.

Sed in quolibet pulverem ac cinerem resolvatur etc. Sciendum, quod haec resolutiones quae in littera tanguntur, distribuuntur hoc modo. Primo enim accipit illa in quae corpus humanum proximo resolvitur; unde quantum ad partes grossas et terrestres ponit *pulverem et cinerem*; ut in pulverem dicatur resolvi, in quantum exsiccat per congelationem humidi ex frigore agente; in cinerem vero, in quantum exsiccat per extractionem humidi a calore agente. Sed quantum ad partes subtiles et aereas *halitus* ponit et *auras*; ut halitus referatur ad vapores humidos, qui ab humano corpore resolvuntur; aura autem ad fumos siccos qui sunt materia venti, qui proprie aura dicitur. Deinde vero ponit illa in quae primo resolvitur. Haec autem vel sunt sensibilia, vel insensibilia. Si insensibilia, sic tangit elementa in hoc quod dicit: *In quantumque aliorum corporum substantiam*; et elementa in hoc quod dicit: *in ipsa elementa*. Si autem sunt sensibilia, sic tangit alia bruta et homines in hoc quod dicit: *In quorumcumque animalium et hominum cibum carnemque muletur*; ut cibis pertinet ad id quod est in via transmutationis humani corporis in substantiam praedictam; quod vero dicit carnem, pertinet ad terminum transmutationis praedictae.

Illi animae in puncto temporis reddit (1) quae illam primitus, ut homo fieret, cresceret, viveret.

(1) Supple. Deus. Al. redditur.

animavit. Exponendum est *primitus* non solum quod est prius tempore, sed quod est principalis, ut ex dictis patet: alias oporteret dicere, quod costa de qua formata est mulier, in Adam resurgeret, cujus anima primo fuit animata; resurgit tamen in Eva, quia in ea principalis fuit, ut scilicet pertinet ad perfectionem individui, non solum ad perfectionem speciei, sicut fuerat in Adam.

Resurgent quidem sanctorum corpora sine ullo vitio etc. Ista quae hic ponuntur, hoc modo differunt, ut *vitium* pertinet ad intemperantiam humorum, aut indispositionem inferiorum partium; *deformitas* autem ad dispositionem partium exteriorum; *corruptio* vero ad diminutionem, ut si corpora sine aliquo membro resurgerent; *omnis* autem ad indispositionem organorum respectu virtutis motivae; *difficultas* vero ad ipsius virtutis debilitatem.

Et cruciabit damnatorum corpora hominum vel daemonum etc. Hoc dicit Augustinus secundum opinionem quae ponit daemones habere corpora naturaliter sibi unita.

Proferi animam posse habere similitudinem cor-

DISTINCTIO XLV.

De suffragiis defunctorum.

Practerea sciendum est, quod omnes animae, ut ait Augustinus (tract. 49, in Jean.), cum de hoc saeculo exierint, diversas habent receptiones: bonae habent gaudium, malae vero tormenta. Sed cum facta fuerit resurrectio, et honorum gaudium amplius erit, et malorum tormenta graviora, quando cum corpore torquentur. Ex his ostenditur quod major erit gaudium sanctorum in resurrectione et post, quam fuerit ante; et quod diversa receptacula habebunt animae sanctorum; de quibus idem Augustinus ait (in Ench., cap. 109): *Tempus quod inter hominis mortem et ultimam resurrectionem interpositum est, animas adhibis receptaculis continet, sicut unaqueque digna est vel requie vel aerumna, pro eo quod sortita est in carne dum viveret.*

De diversis animarum receptaculis.

Neque negandum est (ut ait Augustinus, ibid., cap. 110), *defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatori offerunt, vel elemosinae fiunt in Ecclesia.* Sed haec eis tantum prosunt qui cum viverent, haec sibi ut postea possent prodesse meruerunt. Est enim quidam vivendi modus nec tam bonus, ut non requiratur ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono ut ista non requiratur; et est rursus talis in malo, ut nec his valeat, cum haec vita (1) transierit, alijvari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quod possit post hanc vitam quispiam gravari vel relevari. Nemo autem speret quod hic neglectis, cum obierit, apud Deum promereri. Non ergo ista quae pro defunctis commendantur frequentat Ecclesia, illi apostolica sunt adversa sententiae, qua dictum est (2 Corinthis, 5, 10): *Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea quae per corpus gessit, scilicet bonae: quia etiam hoc meritum sibi quisque, cum in corpore vixeret, comparavit, ut possent ei ista prodesse. Non enim omnibus prosunt; et quare non (2), nisi propter differentiam vitae, quam quisque gessit in corpore? Cum ergo sacrificia sive altaris, sive quae rumuncumque (3) elemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis sunt propitiationes. Sed pro valde malis etsi nulla sunt adjuvamenta mortuorum, tamen qualescumque vivorum consolationes sunt. Quibus vero prosunt, vel ad*

poris et corporalium omnino membrorum, quisquis remittit, potest negare animam esse quae in somnis videt vel ambulare se, vel sedere etc. Non est intelligendum, quod anima separata habeat similitudinem corporis, et membrorum corporalium realiter, sicut Apollinarius posuit; sed solummodo per modum apprehensionis vel intellectivae, vel etiam imaginariae, ut quidam volunt.

Neque enim non sentiunt etc. Hoc potest exponi, ut sentire non accipiatur pro actu exteriori sensus, sed pro actu intellectus, secundum quod intellectus quandoque sensus dicitur.

Queri ac disputari potest, quando incipit homo in utero vivere. De hoc aliqua dicta sunt in 3 lib., distinct. 3, ubi de conceptione dominici corporis agebatur. *Ac non potius duos (quod futurum erat, si gemini nascerentur) resurrexerunt aestimemus.* Hoc non dicit Augustinus; quia ex quo habebat principalia membra duplicia, sicut duo capita et duo corda, manifestum erat quod duae animae inerant; et ita duo homines erant, sed conjuncti per errorem naturae.

hoc prosunt ut sit plena remissio, vel certe ut tolerabilior sit (1) ipsa damnatio. (Et serm. 52, de verbis Apost.: *Orationibus ergo sanctae Ecclesiae, et sacrificio salutari, et elemosinis quo pro eorum spiritibus offeruntur, non est dubium mortuos adjuvari, ut cum eis misericorditer agatur a Domino quoniam eorum peccata meruerunt.* Hoc enim a patribus traditum tota observat Ecclesia, ut pro eis qui in communione corporis et sanguinis Domini defuncti sunt, cum ad ipsam sacrificium loco suo commendantur, oratur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Non est ergo ambigendum ista prodesse defunctis, sed talibus qui ita vixerunt ante mortem ut possint eis haec utilia esse post mortem, Nam qui sine fide operante per dilectionem, ejusque sacramentis, de corpore exierunt, frustra illis a suis iustissimi pietatis officia impendantur, cuius dum hic essent, pigre caruerunt, non misericordiam sibi thesaurizantes, sed iam. Non ergo mortuis nova merita comparantur, cum pro eis aliquid boni operatum sit, sed eorum meritis praecedentibus consequentia ista redduntur. Nam istam quisque finiens vitam, nisi quod in ea meruerit, non poterit habere post eam. Ecce quibus et qualiter prosint illa quae pro defunctis frequentat Ecclesia. Mediocriter malis sullargantur ad poenae mitigationem, mediciter bonis ad plenam absolutionem: qui non habent tantae perfectionis merita, ut non indigeant juvari per pauperes, quorum est regnum caelorum, quos sibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis; quorum tanta est perfectio, ut his ad iudicioris non indigeant, quales sunt Apostoli et martyres. Ut enim ait Augustinus (de verbis Apost., serm. 17), injuria est pro martyre orare in Ecclesia, cuius nos debemus orationibus commendare; pro aliis autem defunctis oratur.

De officiis sepulturae.

De pompis vero exequiarum idem Augustinus ita dicit (de verbis Apost., serm. 12): *Pompa fuerit, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturae (2), vivorum sunt quatuordecim solatia, non adiutoria mortuorum.* (Et lib. 1 de Civ. Dei, cap. 12): *Quia si aliquid prodest in ipso sepultura pretiosa, obierit pio vilis vel nulla. Praeclaras exequias in conspectu hominum purpurato illi diviti exhibuit turba famulorum; sed nullo clariorum in conspectu Domini ulceroso illi pauperi ministerio exhibuit Angelorum; qui cum extulerunt non in marmorum tumulum, sed in Abrahae gremium (3). Sit tamen cura mortuos sepe-*

(1) Nicolai fiat.

(2) Addit Nicolai monumentorum opulenta constructio.

(3) Item addit sustulerunt.

(1) Nicolai ex Augustino: cum ex hac vita transierit.

(2) Addit idem omnibus prosunt.

(3) Al. additur aliarum.

rendi, et sepulera construendi: quia haec in Scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt; nec solum in corporibus Patriarcharum, aliorumque sanctorum, sed etiam in ipsius Domini corpore qui ista fecerunt, laudati sunt. Impie igitur homines erga suos officia postremi muneris, et sui humani leuimenta (1) moeroris; verum illa quae adiuuant spiritus defunctorum, scilicet oblationes et orationes, multo obsequantius procurant.

De duobus bonis, quorum alter plura post mortem habet auxilia.

Solet moveri quaestio de duobus, uno divite, altero paupere, pariter, sed mediocriter, bonis, qui praedictis suffragiis indigent, et meruerunt pariter post mortem iuvari: pro altero vero, idest pro divite, speciales et communes sunt orationes, multaeque elemosinarum largitiones; pro paupere vero non sunt nisi communes largitiones et orationes. Quaeritur ergo, an tantum iuvetur pauper paucioribus subsidiis, quantum dives amplioribus. Si enim pariter iuvatur, non ei redditur secundum meritum: meruit enim pariter iuvari, quia pariter boni extiterunt. Si vero tantum suffragii consequitur quantum dives, quid contulerunt diviti illi specialiter pro eo facta? Sane dici potest, non ei magis valuisse generalia et specialia, quam pauperi sola generalia suffragia; et tamen profuerunt diviti specialia, non quidem ad illud, vel majus aliquid, sed ad idem ad quod generalia, ut ex pluribus et diversis causis unum perciperent emolumentum. Potest tamen dici alter, illa plura subsidia contulisse diviti celeriore absolutioem, non pleniorum.

Quibus suffragiis iuvantur mediocriter boni qui in fine inveniuntur.

Sed iterum quaeritur de aliquo mediocriter bono, qui talibus indigens suffragiis in ipso consummationis saeculi articulo cum reliquis migravit, si salvus fuit (2): pro eo non offertur ulterius sacrificium, vel oratio, vel elemosyna, nec habebat tantae perfectionis merita, quae his suffragiis non egeret: numquid ergo salvabitur? Estimo eum quasi per ignem transeuntem salvari meritis et intercessionibus caelestis Ecclesiae, quae pro fidelibus semper intercedit voto et merito, donec implicetur Christus.

Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium, et quomodo intercedunt pro nobis ad Dominum.

Sed forte quaeris: Numquid preces supplicantium sancti audiunt, et vota postulatioem in eorum notitiam perveniunt? Non est incredibile animas sanctorum qui in abscondito faciei Dei veri luminis illustratione laetantur, ipsius contemplatione ea quae foris aguntur intelligere, quantum vel illis ad gaudium, vel nobis ad auxilium pertinet. Sicut enim Angelis, ita et sanctis qui Deo assistunt, petitiones nostrae innotescunt in Verbo Dei quod contemplantur: unde et dicuntur Angeli orationes et vota nostra offerre Deo, non quia Deum doceant, sed quia ejus voluntatem super eis consulunt.

- (1) Al. leviamenta.
(2) Nicolai, et Magistri textus fuerit.

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de his quae ad resurrectionem pertinent, hic incipit determinare de his quae pertinent ad remunerationem vel punitionem resurgentium; et dividit in partes duas: in prima enim determinatur de remuneratione et punitione quae praecedit iudicium generale; in secunda de illa quae iudicium generale sequitur, dist. 47, ibi: *Solet etiam quaeri, qualiter dabitur iudicii sententia*. Prima autem dividitur in duas: in prima determinat de remuneratione vel punitione animarum ante diem iudicii, et resurrectionem; in secunda ostendit qualiter secundum iustitiam et mi-

Unde Augustinus (lib. de orando Deo, seu epist. 121, cap. 9): « Angelis qui sunt apud Deum, innotescunt petitiones nostrae, ut quodammodo eas offerant Deo, et de his eum (1) consulant, et quod Deo iubente implendum esse cognoverint, hoc nobis evidenter vel latenter reportent. Unde et Angelus hominibus ait (Tob. 12): Cum oraveris, orationem vestram obtulit Deo... (2). Ad omnia quidem scienda sufficit Deo sua perfectio: habet tamen nuntios, idest Angelos, non qui ei quae nescit annuntiant; non enim sunt illa quae nesciat: sed bonum eorum est de operibus suis ejus consilere veritatem; et hoc est quod ei dicuntur nuntiare, non ut ipse ab eis discat, sed ut ab eo ipsi per Verbum ejus sine corporali sono nuntient quod voluerit (3), ab eo missi ad quos voluerit, totum ab illo per illud Verbum ejus audientes, idest in ejus veritate inveniunt, quod sibi faciendum, quid, quibus, et quando nuntiandum sit. Nam et nos orantes eum, non eum docemus: quia novit, ut ait Verbum ejus (Matth. 6). Pater vester quid vobis necessarium sit, priusquam petatis ab eo; nec ista tempore (4) cognovit, sed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid et quando ab illo petiti fueramus, et quos, et de quibus rebus vel exauditus vel non exauditus esset, sine initio ante praescivit... (5). Non ergo dicitur Angelus orationes nostras offerre Deo, quasi Deus tunc noverit quid velimus, et quo indigemus, qui omnia antequam fiat, sicut et postquam facta sunt, novit; sed quia necesse habet rationalis creatura temporalis causas ad aeternam veritatem referre sine petendo quid erga se fiat, sive consulendo quid faciat. »

Quod dictum est de Angelis, attribuit sanctis animabus.

« Si autem Angeli a Deo per Verbum ejus discant petitiones nostras, et quid de his implendum sit, et quid nos cur non credamus et animas sanctorum Dei faciem contemplatum, in ejus veritate intelligere preces hominum, et quae implendae sint, vel non? Inde est quod Deus dicitur exaudire preces quorundam, non solum quando effectui mancipat, sed etiam quando innotescit curiae Angelorum et sanctorum animarum quid inde futurum sit vel non; et quod cognoscunt in Dei voluntate esse, volunt et ipsi. Adeo enim superbiae voluntati additi sunt, ut nihil praeter ejus voluntatem queant velle. Intercedunt ergo ad Deum pro nobis sancti, et merito, dum illorum merita suffragantur nobis, et affectu, dum vota nostra cupiunt impleri: quod tamen non faciunt, nisi in voluntate Dei implenda diligerent. Oramus ergo, ut intercedant pro nobis, idest merita eorum nobis suffragentur, et ut ipsi velint bonum nostrum: quia eis volentibus Deus vult, et ita fiet. » Ex praemis constat, quod cum quibusdam misericordibus agit Deus quam peccata meruerunt, scilicet cum mediocriter malis, qui suffragiis Ecclesiae juvantur.

- (1) Al. deest eum.
(2) Et lib. 13 de Trin., cap. 45 (Ex edit. P. Nicolai).
(3) Al. nuntiant etiam quod voluerit.
(4) Al. ex parte.
(5) Et lib. de gratia novi Testamenti, seu epist. 1, cap. 29 (Ex edit. P. Nicolai).

sericordiam Dei praedicta dispensentur, distinct. 46, ibi: *Sed quaeritur hic de valde malis etc.* Prima dividitur in duas: primo ostendit quomodo animae post mortem diversa receptacula habebunt pro diversitate meritorum; in secunda determinat qualiter animae post mortem certis receptaculis distributae iuvari possunt orationibus aliorum, ibi: *Negue negandum est, ut ait Augustinus, defunctorum animas pietate suorum vicentium relevari*. Et haec pars dividitur in partes duas: in prima ostendit qualiter mortui juvantur suffragiis vivorum; in secunda inquirit, quomodo vivi juvantur precibus mortuorum sanctorum, ibi: *Sed forte quaeris: Numquid preces supplicantium sancti audiunt?* Prima autem divi-

ditur in duas: in prima determinat de illis mortuis pro quibus suffragia fiunt, quando eis prosunt; in secunda inquirit, utrum prosint eis pro quibus non fiunt, ibi: *Solet moveri quaestio de duobus etc.* Prima dividitur in duas: in prima dicit quae sunt illa quae facta a vivis, prosunt mortuis; in secunda quae sunt illa quae non prosunt, ibi: *De pompis vero exequiarum idem Augustinus ita dicit.*

Solet moveri quaestio de duobus etc. Circa hoc duo facit: primo inquit de illis pro quibus suffragia non fiunt statu praesentis Ecclesiae durante; secundo de illis pro quibus fiunt praesentis Ecclesiae deficiente, ibi: *Sed iterum quaeritur de aliquo mediocriter bono.*

Sed forte quaeris: Numquid preces supplicantium sancti audiunt? Hic ostendit quomodo suffragia mortuorum sanctorum vivis prosunt; et circa hoc tria facit: primo enim proponit quod intendit; secundo confirmat propositum per similitudinem Angelorum, ibi: *Sicut enim Angelis, ita et indigemus qui Deo assistunt, petitiones nostrae innotescunt in Verbo Dei; tertio concludit intentum, ibi: Si autem Angeli a Deo per Verbum ejus discunt petitiones nostras... cur non credamus et animas sanctorum Dei faciem contemplatum, in ejus veritate intelligere preces hominum?*

QUAESTIO I.

Hic tria quaeruntur. Primo de receptaculis animarum post mortem. Secundo de suffragiis mortuorum. Tertio de orationibus sanctorum.

Circa primum quaeruntur tria: 1.º utrum animabus post mortem aliqua receptacula assignentur; 2.º de differentia receptaculorum; 3.º de numero eorumdem.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum animabus post mortem receptacula assignentur. — (3 Sent., dist. 22, quaest. 2, art. 1, quaest. 2, in corp.; 5 p., quaest. 32, artic. 2, in corp.; opusc. 60, cap. 18; et super Epist. ad Ephes. cap. 3, lect. 5.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod animabus post mortem receptacula non assignentur. Sicut enim dicit Boetius in libro de Hebdom., *Communis animi conceptio est apud sapientes, incorporata in loco non esse*; cui concordat quod Augustinus dicit in 12 super Genes. ad illud locum quam cum alio. Sed animae separatae, sicut et quaelibet spirituales substantiae, indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quod cum aliquibus corporibus conveniant, et cum aliis differant; cum ab omnibus conditionibus corporalibus sint penitus remotae. Ergo eis determinata receptacula non sunt assignanda.

2. Praeterea, omne quod habet locum determinatum, magis convenit cum illo loco quam cum alio. Sed animae separatae, sicut et quaelibet spirituales substantiae, indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quod cum aliquibus corporibus conveniant, et cum aliis differant; cum ab omnibus conditionibus corporalibus sint penitus remotae. Ergo eis determinata receptacula non sunt assignanda.

3. Praeterea, animabus separatis non assignatur aliquid post mortem nisi quod edat in poenam vel praemium. Sed corporalis locus non po-

test eis esse in poenam vel in praemium, cum a corporibus nihil recipiant. Ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

Sed contra, caelum empyreum locus corporalis est; et tamen ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum, ut Strabus dicit (in Glossa super illud, *Creavit Deus caelum etc.*). Cum ergo Angeli sint incorporati, sicut et animae separatae; videtur etiam quod separatis animabus sint certa receptacula assignanda. Ergo etc.

Praeterea, hoc patet per hoc quod Gregorius in 4 Dialog. (cap. 40) narrat, animas post mortem ad diversa loca corporalia esse deductas; ut patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus Episcopus in balneis invenit, et de anima Theodorici regis, quam (cap. 50) dicit ad gehennam fuisse perductam. Ergo animae post mortem habent certa receptacula.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod statim post mortem nullae animae deducantur ad caelos, vel ad infernum. Quia super illud Psalm. 56, 10, *adhuc passillum, et non erit peccator*, dicit Glossa, quod sancti liberantur in fine vitae: post hanc tamen vitam non ibi erunt ubi erunt sancti, quibus dicitur: *Venite benedicti Patris mei*. Sed illi sancti erunt in caelo. Ergo sancti post hanc vitam non statim ascendant ad caelum.

2. Praeterea, Augustinus dicit in Enchir. (cap. 109), quod tempus quod inter hominis mortem et ultimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut unaquaeque digna requie vel aerumna. Sed haec abditia receptacula non possunt intelligi caelum et infernus; quia in illis etiam post resurrectionem ultimam animae cum corporibus erunt; unde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem et post resurrectionem. Ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso usque ad diem iudicii.

3. Praeterea, major est gloria animae quam gloria corporum. Sed simul omnibus redditur gloria corporum, ut sit major laetitia singulorum ex communi gaudio, ut patet Hebr. 11, super illud: *Deo pro nobis aliquid melius providente etc.*; ubi dicit Glossa: *Ut in communi gaudio omnium majus fieret gaudium singulorum*. Ergo multo fortius et gloria animarum debet differri usque ad finem, ut simul omnibus reddatur.

4. Praeterea, poena et praemium quae per sententiam iudicii redduntur, iudicium praecedere non debent. Sed ignis inferni et gaudia paradisi dabantur hominibus per sententiam Christi iudicantis in ultimo iudicio, ut patet Matth. 25. Ergo ante diem iudicii nullus ascendit ad caelum, vel descendit ad inferos.

Sed contra est quod dicitur 2 Corinth. 5, 1: *Si terrena nostra habitatio dissolvatur, domum habemus non manufactam conservatam in caelis*. Ergo dissoluta carne homo habet mansionem quae in caelis fuerit ei conservata.

Praeterea, Philip. 1, 23, dicit Apostolus: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo*: ex quo sic arguit Gregorius in 4 Dialog. (cap. 25): *Qui ergo Christum in caelo esse non dubitat, nec Pauli animam esse in caelo negat*. Sed non est negandum Christum esse in caelo, cum sit articulus fidei. Ergo nec

dubitandum est animas sanctorum ad caelos ferri. Quod etiam aliqua ad infernum descendant post mortem statim, patet Luc. 16: *Mortuus est dives, et sepultus est in inferno.*

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. I. Videtur quod animae in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda (cap. 15): *Si rebus viventium interessent animae mortuorum, ut de aliis toccam, meipsum pia mater nulla nocte desereret, quae terra marique secuta est ut mecum viveret; et ex hoc concludit quod animae defunctorum rebus viventium non intersint. Sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent. Ergo de suis receptaculis non exeunt.*

2. Praeterea, in Psalm. 26, 4, dicitur: *Ut habitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae; et Job 7, 9: Qui descendit ad inferos, non ascendet.* Ergo tam boni quam mali a suis receptaculis non exeunt.

3. Praeterea, receptacula, ut est dictum, animabus post mortem dantur in praemium vel in poenam. Sed post mortem neque praemia sanctorum minuuntur, neque poenae damnatorum. Ergo non exeunt de suis receptaculis.

Sed contra est quod dicit Hieronymus contra Vigilantium sic eum alloquens: *Ais enim vel in sinu Abrahae, vel in loco refrigerii, vel subter aram Dei animas Apostolorum et martyrum consedissee, nec posse suis tumulis, cum voluerint, adesse praesentes; et ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula injicies, ut usque ad diem iudicii teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est (Apoc. cap. 14, 4): Sequuntur agnum quocumque ierit. Sed agnus ubique est. Ergo et hi qui cum agno sunt, ubique esse credendi sunt. Ridiculum ergo est dicere, quod animae mortuorum a suis receptaculis non recedant.*

Praeterea, Hieronymus ibidem arguit sic: *Cum diabolus et daemones toto vagentur orbe, et celeritate nimia ubique praesentes sint; martyres post effusionem sanguinis ara operientur inclusi, et inde exire non poterunt? Ex quo potest concludi non solum de bonis, sed etiam de malis, quod sua receptacula interdum exeant, cum non habeant majorem damnationem quam daemones, qui ubique discurrunt.*

5. Praeterea, idem probari potest per Gregorium in 4 Dialog., ubi narrat de multis mortuis quod viventibus apparuerunt.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod quamvis substantiae spirituales secundum esse suum a corpore non dependeant, corporalia tamen a Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, ut dicit Augustinus in 5 de Trinit. (cap. 4), et Gregorius in 4 Dialog. (cap. 3); et ideo est quedam convenientia substantiarum spiritualium ad corporales substantias per congruentiam quamdam, ut scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur; unde etiam philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum. Quamvis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formae vel determinati motores; determinantur tamen eis quedam corporalia loca per

congruentiam quamdam secundum gradus dignitatis eorum, in quibus sunt quasi in loco, eo modo quo incorporalia in loco esse possunt, secundum quod magis accedunt ad primam substantiam (cui locus superior per congruentiam deputatur) scilicet Deum, cuius sedem caelum Scriptura esse denuntiat; et ideo animas quae sunt in participatione perfecta Divinitatis, in caelo esse ponimus; animas vero quae a participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

Ad primum ergo dicendum, quod incorporalia non sunt in loco modo aliquo noto nobis et consueto, secundum quod dicimus corpora proprie in loco esse; sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus convenienti, qui nobis plene manifestus esse non potest.

Ad secundum dicendum, quod duplex est convenientia vel similitudo. Una quae est per participationem ejusdem qualitatis, sicut calida ad invicem conveniunt; et talis convenientia incorporalium ad loca corporalia esse non potest. Alia per quamdam proportionalitatem, secundum quam in Scripturis metaphorae corporalium ad spiritualia transferuntur; ut quod dicitur Deus esse sol, quia est principium vitae spiritualis, sicut sol vitae corporalis; et secundum hanc convenientiam quaedam animae quibusdam locis magis conveniunt, sicut animae spiritualiter illuminatae cum corporibus luminosis; animae vero obtenebratae per culpam cum locis tenebrosis.

Ad tertium dicendum, quod anima separata directe nihil recipit a locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt, quae conservantur a suis locis; sed ipsae animae ex hoc quod cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt vel moerorem; et sic locus cedit eis in poenam vel in praemium.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod sicut in corporibus est gravitas vel levitas, qua feruntur in locum suum, qui est finis motus ipsorum; ita etiam est in animabus meritum vel demeritum, quibus perveniunt animae ad praemium vel poenam, quae sunt fines actionum ipsarum; unde sicut corpus per gravitatem vel levitatem statim fertur in locum suum, nisi prohibeatur; ita statim animae, soluto vinculo carnis, per quod in statu viae detinebantur, praemium consequuntur vel poenam, nisi aliquid impediatur; sicut interdum impedit consentionem praemii veniale peccatum, quod prius purgari oportet, ex quo sequitur quod praemium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiam praemii vel poenae; statim ut anima a corpore absolvitur, vel in infernum demergitur, vel ad caelum evolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oportuit evolutionem differri, ut prius animam purgetur. Et huic veritati auctoritates Scripturae canonicae manifeste attestantur, et documenta sanctorum patrum; unde contrarium pro haeresi est habendum, ut patet 4 Dial. (cap. 26), et in lib. de Eccl. dogmatibus (cap. 78 et 79).

Ad primum ergo dicendum, quod Glossa seipsam exponit: quod enim dicit: *Nondum erunt ubi erunt sancti etc.* statim exponit subdens: *id est, non habebunt geminam stolam quam habebunt sancti in resurrectione.*

Ad secundum dicendum, quod inter illa abdita receptacula, de quibus Augustinus loquitur, etiam

sunt computandi infernus et paradisi, in quibus animae aliqua ante resurrectionem continentur. Sed ideo distinguuntur tempus ante resurrectionem et post, quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore; et quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animae in quibus post resurrectionem non erunt.

Ad tertium dicendum, quod homines secundum corpora habent quamdam continuitatem ad invicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Act. 17, quod Deus ex uno (1) fecit omne hominum genus. Sed animas singillatim fluxit; unde non est tanta congruentia ut omnes homines simul glorificentur in anima, sicut quod simul glorificentur in corpore. Et praeterea gloria corporis non est ita essentialis sicut gloria animae; unde majus detrimentum esset sanctis si gloria animae differretur, quam de hoc quod gloria corporis differretur; nec posset hoc detrimentum gloriae recompensari per ampliationem gaudii singulorum de gaudio communi.

Ad quartum dicendum, quod eandem objectionem Gregorius 4 Dial. (cap. 25) proponit, et solvit. Si, inquit, nunc in caelo sunt animae sanctorum, quid est quod in die iudicii pro iustitiae suae retributione recipiunt? Et respondet: *Hoc eis nimium crescit in iudicio, quod nunc animae sola sui gloria retributione laetantur; postmodum vero etiam corporum beatitudine perfructur, ut in ipsa quoque gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatibusque pertulerunt.* Et eodem modo dicendum est de damnatis.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod aliquem exire de inferno vel paradiso potest intelligi dupliciter. Uno modo ut simpliciter inde exeat, ut iam ejus locus non sit paradisi vel inferni; et sic nullus inferno vel paradiso finaliter deputatus inde exire potest, ut in sequenti dist., qu. 2, art. 3, dicitur. Alio modo potest intelligi, ut exeat inde ad tempus; et in hoc distinguendum est quid eis conveniat secundum legem naturae, et quid eis conveniat secundum ordinem divinae iustitiae; quia, ut Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda (cap. 16), alii sunt humanarum limites rerum, alia sunt divinarum signa virtutum; alia sunt quae naturaliter, alia quae mirabiliter sunt. Secundum ergo naturalem cursum, animae separatae, receptaculis propriis deputatae, a conversatione viventium penitus segregantur. Non enim secundum cursum naturae homines in mortali carne viventes substantiis separatis immediate conjunguntur, cum omnis eorum cognitio a sensu oriatur; nec propter aliud a suis receptaculis eas exire conveniret, nisi ut rebus viventium interessent. Sed secundum dispositionem divinae providentiae aliquando animae separatae a suis receptaculis egressae conspectibus hominum praesentantur, sicut Augustinus in praedicto libro (eodem cap.) narrat de Felice martyre, qui civibus Nolanis visibiliter apparuit, cum a barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quod aliquando de damnatis contingat, quod ad eruditionem hominum et terrorem permittuntur viventibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda quantum ad illos qui in purgatorio detinentur, ut per multa quae in 4 Dialog. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos et damnatos, quod sancti, cum voluerint,

(1) *Al. ex limo.*

apparere possunt viventibus, non autem damnati. Sicut enim viventes sancti in carne per donum gratiae gratis datae accipiunt ut sanitates et signa perficiant, quae non nisi divina virtute mirabiliter fiunt (quae quidam signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt); ita etiam non est inconveniens ut ex virtute gloriae aliqua potestas animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viventibus, cum volunt; quod alii non possunt, nisi interdum permisi.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus, ut per sequentia patet, loquitur secundum communem cursum naturae; nec tamen sequitur quod etiam si mortui possunt aut volunt viventibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viventes; quia separati a carne vel omnino confortantur divinae voluntati, ita quod non liceat eis nisi quod secundum divinam dispositionem congruere intendant (1); vel ita sunt poenis oppressi, ut de sua miseria magis doleant, quam curent aliis apparere.

Ad secundum dicendum, quod auctoritates illae loquuntur quantum ad hoc quod nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, et non quod non egrediatur ad tempus.

Ad tertium dicendum, quod, sicut ex dictis patet, dist. praec., art. ult., qu. 3, in corp., secundum hoc locus animae cedit in poenam vel praemium, quod anima afficiatur ex hoc quod tali loco deputatur vel gaudentem vel dolentem. Hoc autem gaudium sive hic dolor de hoc quod talibus locis deputatur, manet in anima etiam quando extra loca praedicta fuerit; sicut Pontifici cum datur pro honore ut in cathedra sedeat in Ecclesia, non minuitur gloria quando a cathedra recedit; quia etiam si actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

Ad ea etiam quae contra obijciuntur responderi oportet; ad quorum primum dicitur, quod Hieronymus loquitur de Apostolis et martyribus secundum hoc quod eis accrescit ex potestate gloriae, et non secundum quod eis congruit ex debito naturae. Quod autem dicit eos ubique esse, non est intelligendum quod simul sint in pluribus locis aut ubique, sed quia esse possunt ubi volunt.

Ad secundum dicendum, quod non est simile de daemonibus et Angelis et animabus sanctorum et damnatorum. Angeli enim boni et mali hoc officium sortiuntur ut hominibus praesint vel ad custodiam vel ad exercitium; quod de animabus hominum dici non potest. Sed tamen secundum potentatem gloriae animabus sanctorum hoc congruit quod possunt esse ubi voluerint; et hoc est quod Hieronymus intendit.

Ad tertium dicendum, quod quamvis aliquando animae sanctorum vel damnatorum praesentialiter adsint ubi apparent; non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigiliando operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem vel destructionem viventium; sicut etiam vivi homines quandoque aliis apparent, et eis multa dicunt in somniis, cum tamen constet eos non esse praesentes, sicut Augustinus per multa exem-

(1) *Ita etiam ms. Supplementum vero quaest. 69, art. 3, ad 4, invenitur.*

pla probat in libro de Cura pro mortuis agenda (cap. 10, 11 et 12).

ARTICULUS II.

Utrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahamae. — (3 *Sentent.*, dist. 22, qu. 1, art. 1, quaestione. 2.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod limbus inferni non sit idem quod sinus Abrahamae. Sicut enim dicit Augustinus, 12 super Genes. ad litteram (cap. 35): *Nondum inveni inferos alicubi (1) in bono posuisse Scripturam.* Sed sinus Abrahamae in bono accipitur, ut ibidem subjungit Augustinus sic dicens: *Non in bono accipiendum (2) sinum Abrahamae, et illam requiem quo ab Angelis pius pauper sublatus (3) est, nescio utrum quisquam possit quidire.* Ergo sinus Abrahamae non est idem quod limbus inferni.

2. Praeterea, in inferno existentes non vident Deum. Sed in sinu Abrahamae videtur Deus, ut patet per Augustinum, 9 lib. Confess. (cap. 51), qui loquens de Nebridio dicit: *Quidquid illic est quod sinus Abrahamae vocatur, ibi Nebridius meus vivit; et infra: Jam non ponit aures ad os meum, sed spirituales os ad fontem tuum, et bibit quantum potest sapientiam pro aviditate sua sine fine felix.* Ergo sinus Abrahamae non est idem quod limbus inferni.

3. Praeterea, ecclesia non orat pro aliquo ut ad infernum deducatur. Orat autem ut Angeli animam defuncti in sinu Abrahamae deferant. Ergo videtur quod sinus Abrahamae non sit idem quod limbus.

Sed contra, sinus Abrahamae dicitur ubi mendicus Lazarus ductus est. Sed ductus est ad infernum, ut dicit Glossa (Job. 30, super illud: *Ubi constituta domus Dei viventis (4): Infernus domus erat omnium viventium ante adventum Christi.* Ergo sinus Abrahamae idem est quod limbus.

Praeterea, Genes. 44, 29, dicit Jacob filiis suis: *Deductis canos meos cum dolore ad inferos.* Ergo Jacob sciebat in morte sua se ad inferos transfereandum; ergo et eadem ratione Abraham ad inferos translatus fuit post mortem; et ita sinus Abrahamae videtur esse aliqua pars inferni.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod limbus inferni sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, non absorbuisset, quia aliquos extraxit inde, non autem omnes. Non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberavit, non fuissent pars multitudinis in inferno contentae. Ergo cum illi quos liberavit, in limbo inferni continentur, iidem continebantur in limbo et inferno; ergo limbus est idem quod infernus, vel pars inferni.

2. Praeterea, Christus dicitur, in symbolo, descendisse ad infernum. Sed non descendit nisi ad limbum patrum. Ergo limbus patrum est idem quod infernus.

- (1) Al. alicui.
(2) Al. accipiendo.
(3) Al. ablatu.
(4) Addit Nicolaus: dicit enim.

5. Praeterea, Job 27, dicitur: *In profundissimum inferni descendent omnia mea.* Sed Job, cum esset vir sanctus et justus, ad limbum descendit. Ergo limbus est idem quod profundissimum inferni.

Sed contra, in inferno nulla est redemptio. Sed a limbo sancti fuerunt redempti. Ergo limbus non est idem quod infernus.

Praeterea, Augustinus dicit, 12 super Genes. ad litteram (cap. 15): *Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus, non video.* Sed anima Lazari ad limbum descendit. Ergo limbus non est idem quod infernus.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod limbus puerorum sit idem quod limbus patrum. Poena enim debet respondere culpae. Sed pro eadem culpa detinebantur in limbo patres et pueri, scilicet pro culpa originali. Ergo idem debet esse utrorumque locus poenae.

2. Praeterea, Augustinus dicit in Enchir. (cap. 95): *Mitissima est poena puerorum qui cum solo originali decedunt.* Sed nulla est mitior poena ea quam sancti patres habebant. Ergo idem est locus poenae utrorumque.

Sed contra, sicut actuali peccato debetur poena temporalis in purgatorio, et aeterna in inferno; ita et originali peccato debetur poena temporalis in limbo patrum, et aeterna in limbo puerorum. Si ergo infernus et purgatorium non sunt idem, videtur quod nec limbus puerorum et limbus patrum sint idem.

Utrum autem infernus et purgatorii locus sint idem, quaesitum est supra, dist. 21, qu. 1, art. 1, quaestione. 2, in corp.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod animae hominum post mortem ad quietem pervenire non possunt nisi merito fidei: quia accedentem ad Deum oportet credere: Hebr. 11, 6. Primum autem exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primus se a coetu infidelium segregavit, et speciale signum fidei accepit; et ideo requies illa quae hominibus post mortem datur, sinus Abrahamae dicitur, ut patet per Augustinum, 11 super Genes. ad litteram (cap. 34). Sed animae sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerunt: quia post Christi adventum habent plenam quietem, divina visione perfuentes; sed ante Christi adventum habebant quietem per immunitatem poenae, sed non habebant quietem desiderii per consecutionem finis. Et ideo status sanctorum ante Christi adventum potest considerari et secundum id quod habebat de requie, et sic dicitur sinus Abrahamae; potest etiam considerari quantum ad id quod eis de requie deerat; et sic dicitur limbus inferni. Limbus ergo inferni et sinus Abrahamae fuerunt ante Christi adventum unum per accidens, et non per se; et ideo nihil prohibet post Christi adventum exponi verbum Job eadem ratione, ut sit verbum magis timentis quam asserentis.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod limbus patrum et limbus puerorum absque dubio differunt secundum qualitatem praemii vel poenae: pueris enim non adest spes beatae vitae quae patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei et gratiae refulgat. Sed quantum ad situm, probabiliter creditur utrorumque idem locus

(1) Al. defectum.

nec sinus Abrahamae in malum accipitur, nec infernus in bonum; quamvis quodammodo sint unum.

Ad secundum dicendum, quod sicut requies sanctorum patrum ante Christi adventum dicebatur sinus Abrahamae, ita et post Christi adventum, sed diversimode: quia enim ante Christi adventum sanctorum requies habebat defectum requiei adiunctum, dicebatur idem infernus et sinus Abrahamae, unde ibi non videbatur Deus; sed quia post Christi adventum sanctorum requies est completa, cum Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahamae, et nullo modo infernus; et ad hunc sinum Abrahamae Ecclesia orat fideles perducere.

Unde patet responsio ad tertium; et sic est intelligenda quaedam Glossa quae habetur Lucae 16, super illud: *Factum est ut moreretur mendicus etc.*, quae sic dicit: *Sinus Abrahamae est requies beatorum pauperum, quorum est regnum caelorum.*

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt: aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis poenas vel praemia recipiunt animae. Si ergo consideretur limbus patrum et infernus secundum locorum qualitatem praedictam, sic non est dubium quod distinguuntur: tum quia in inferno est poena sensibilis, quae in limbo patrum non erat: tum etiam quia in inferno est poena aeterna; sed in limbo patrum detinebantur sancti temporaliter tantum. Sed si considerentur quantum ad situm loci; sic probabile est quod idem locus, vel quasi continuis, sit infernus et limbus; ita tamen quod quaedam superior pars inferni limbus patrum dicitur. Existentes enim in inferno, secundum diversitatem culpae diversam sortiuntur et poenam; et ideo secundum quod gravioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem et profundiorum locum obtinent in inferno; unde sancti patres, in quibus minimum erat de ratione culpae, supremum et minus tenebrosam locum habuerunt omnibus puniendis.

Ad primum ergo dicendum, quod secundum hoc quod infernus et limbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, et in infernum descendisse, quando patres a limbo eripuit suo descensu.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod Job non descendit ad infernum damnatorum, sed in limbum patrum; qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorum poenaliu, sed in comparatione ad alia loca, quia sub eodem includitur omnis locus poenarum. Vel dicendum, sicut Augustinus solvit, 12 super Genes. ad litteram (cap. 35), de Jacob sic dicens: *Illud quod Jacob dicit ad filios suos: Deductis senectatem meam cum tristitia ad inferos: videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, ne ad requiem beatorum iret, sed ad inferos peccatorum.* Et similiter potest exponi verbum Job eadem ratione, ut sit verbum magis timentis quam asserentis.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod limbus patrum et limbus puerorum absque dubio differunt secundum qualitatem praemii vel poenae: pueris enim non adest spes beatae vitae quae patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei et gratiae refulgat. Sed quantum ad situm, probabiliter creditur utrorumque idem locus

S. Th. Opera omnia. V. 7.

fuisse; nisi quod requies beatorum adhuc erat in superiori loco quam limbus puerorum, sicut de limbo et inferno dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod ad culpam originalem non eodem modo se habebant patres et pueri. In patribus enim originalis culpa expiata erat, secundum quod erat infectiva personae: remanebat tamen impedimentum ex parte naturae, pro qua nondum fuerat (1) plenarie satisfactum. Sed in pueris est impedimentum et ex parte personae et ex parte naturae; et ideo pueris et patribus diversa receptacula assignantur.

Ad secundum dicendum, quod Augustinus loquitur de poenis quae debentur alicui ratione personae suae, inter quas mitissimam poenam habent qui solo originali peccato gravantur: sed adhuc est mitior poena eorum quos non impedit a perceptione gloriae defectus personae, sed solus defectus naturae, ut ipsa dilatio gloriae quaedam poena dicitur.

ARTICULUS III.

Utrum debeant tot receptacula distingui.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non debeant tot receptacula distingui. Sicut enim receptacula debentur animabus post mortem pro peccato, ita et pro merito. Sed ratione meriti non debetur nisi unum tantum receptaculum, scilicet paradisi. Ergo nec ratione peccatorum debetur nisi unum receptaculum.

2. Praeterea, receptacula assignantur animabus post mortem ratione meritum vel demeritum. Sed non est locus in quo merentur vel demerentur. Ergo unum tantum receptaculum debet eis assignari post mortem.

3. Praeterea, loca poenalia debent respondere ipsis culpis. Sed non sunt nisi tria genera culpae: scilicet originalis, venialis, et mortalis. Ergo non debent esse nisi tria receptacula poenalia.

4. Sed contra, videtur quod debeant esse multo plura quam assignentur. Aer enim iste caliginosus est daemonum carcer, ut patet 2 Petr. 5; nec tamen computatur inter quinque receptacula, quae a quibusdam assignantur. Ergo sunt plura receptacula quam quinque.

5. Praeterea, alius est paradisi terrestris, et alius paradisi caelestis. Sed quidam post statum huius vitae ad paradisi terrestrem sunt translati, sicut de Enoch et Elia dicitur. Cum ergo paradisi terrestris inter quinque receptacula non computetur, videtur quod sint plura quam quinque.

6. Praeterea, cuilibet statui peccantium debet aliquis locus (2) poenalis respondere. Sed si ponatur aliquis in originali peccato decedere cum solo veniali peccato, nullum receptaculum assignatorum ei competet; constat enim quod in paradiso non esset, cum gratia careret; sed eadem ratione nec in limbo patrum; similiter nec in limbo puerorum, cum in limbo puerorum non sit poena sensibilis, quae tali debetur ratione venialis peccati; similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi poena temporalis, huic autem debetur poena perpetua; similiter nec in inferno damnatorum,

- (1) Al. fuit.
(2) Al. deest locus.

quia mortali peccato caret. Ergo oportet ponere sextum receptaculum.

7. Praeterea, diversae sunt quantitates praemiorum et poenarum secundum differentias culpae et meritorum. Sed infiniti sunt gradus culpae et meritorum. Ergo infinita debent distingui receptacula, in quibus puniantur vel praemientur post mortem.

8. Praeterea, animae quandoque puniuntur in locis in quibus peccaverunt, ut per Gregorium patet in 4 Dialog. Sed peccaverunt in loco in quo nos habitamus. Ergo hic locus debet computari inter receptacula; et praecipue cum aliqui in hoc mundo pro peccatis suis puniantur, ut supra, dist. 15, dixit Magister.

9. Praeterea, sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua pro quibus sunt digni poena; ita aliqui in peccato mortali decedentes habent aliqua bona, pro quibus essent digni praemio. Sed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum, in quo puniuntur antequam praemia consequantur, scilicet purgatorium. Ergo et eadem ratione e contrario debet esse de illis qui in mortali peccato decedunt cum bonis operibus aliquibus.

10. Praeterea, sicut patres retardabant a plena gloria animae ante Christi adventum, ita et nunc a gloria corporis. Ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante Christi adventum ab eo in quo nunc recipiuntur, ita debet receptaculum nunc distingui ab eo in quo recipiuntur post resurrectionem.

SOLUTIO. Respondeo dicendum, quod receptacula animarum distinguuntur secundum diversos status eorum. Anima autem conjuncta mortali corpori habet statum merendi; sed exuta corpore est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum. Ergo post mortem vel est in statu recipientis finale praemium, vel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipientis finale retributionem, hoc est dupliciter: vel quantum ad bonum, et sic est paradisi; vel quantum ad malum; et sic ratione actualis culpae est infernus, ratione autem originalis est limbus puerorum. Si autem est in statu quo impeditur a finali retributione consequenda; vel hoc est propter defectum personae; et sic est purgatorium, in quo detinentur animae, ne statim praemium consequantur propter peccata quae commiserunt; vel propter defectum naturae, et sic est limbus patrum, in quo detinebantur patres a consecutione gloriae propter reatum humanae naturae, qui nondum poterat expiari.

Ad primum ergo dicendum, quod bonum contingit uno modo, sed malum multifarie, sicut patet per Dionysium 4 cap. de Div. Nom. et per Philosophum in 2 Ethic. (cap. 3, vel 7); et propter hoc non est inconveniens si locus retributionis est unus, loca vero poenarum sunt plura.

Ad secundum dicendum, quod status merendi vel demerendi est unus status, cum ejusdem sit posse mereri et demereri; et ideo convenienter debet omnibus unus locus. Sed eorum qui recipiunt pro meritis, sunt status diversi; et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter, ut ex dictis patet; vel ratione personae, vel ratione naturae tantum; et ideo illi culpae respondet duplex limbus.

Ad quartum dicendum, quod aer iste caliginosus non assignatur daemionibus quasi locus in quo recipiant retributionem pro meritis, sed quasi competens officio eorum, in quantum deputantur nobis ad exercitium; et ideo inter receptacula de quibus nunc agitur, non computatur; primo enim deputatur eis ignis inferni, ut patet (1) Matth. 25.

Ad quintum dicendum, quod paradisi terrestres pertinet magis ad statum viatoris quam ad statum recipientis pro meritis; et ideo inter receptacula de quibus nunc agitur, non computatur.

Ad sextum dicendum, quod illa positio est impossibilis, ut in dist. 2 dictum est; si tamen esset possibile, talis in inferno puniretur in aeternum. Quod enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei in quantum gratiam habet adjunctam; unde si adjungatur mortali, quia est sine gratia, poena aeterna puniatur in inferno. Et quia iste qui cum originali peccato decedit, habet veniale sine gratia, non est inconveniens, si ponitur aeternaliter puniri.

Ad septimum dicendum, quod diversitas graduum in poenis vel praemiis non diversificat statum, secundum ejus diversitatem receptacula distinguuntur; et ideo ratio non sequitur.

Ad octavum dicendum, quod hoc quod animae separatae aliquando in loco nostrae habitationis puniuntur, non propter hoc est quod locus iste sit proprius locus poenarum; sed hoc fit ad nostram instructionem, ut eorum poenas videntes retrahamur a culpis. Quod autem animae existentes in carne hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propositum; quia talis poena non trahit hominem extra statum merentis vel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis quae debentur animae post statum merit vel demerit.

Ad nonum dicendum, quod malum non potest esse pure absque omni commixtione boni, sicut bonum summum est absque omni commixtione mali; et ideo illi qui ad beatitudinem, quae summum bonum est, transferendi sunt, debent esse ab omni malo purgati; et propter hoc oportet esse locum in quo tales purgantur, si hinc non omnino purgati exeant. Sed illi qui in infernum detruentur, non erunt immunes ab omni bono; et ideo non est simile: quia in inferno existentes praemium honorum suorum recipere possunt in quantum bona praeterita eis valent ad mitigationem poenae.

Ad decimum dicendum, quod in gloria animae consistit praemium essentiale; sed gloria corporis, cum redundet ex anima, tota consistit in anima quasi originaliter; et ideo carentia gloriae animae diversificat statum, non autem carentia gloriae corporis; et propter hoc etiam idem locus, scilicet caelum empyreum, debetur animabus sanctis exitis a corpore, et conjunctis corporibus gloriosis; non autem idem locus debetur animabus patrum ante perceptionem gloriae animae, et post perceptionem ipsius.

QUAESTIO II.

Deinde quaeritur de suffragiis mortuorum; et circa hoc quaeruntur quatuor: 1.º utrum suffragia quae per unum fiunt, alii prodesse possint; 2.º quibus prosint; 3.º quae suffragia prosint; 4.º quantum prosint.

(1) Al. deest patet.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum suffragia per unum facta alii prodesse possint. (Quol. 2, art. 16.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod suffragia per unum facta alii prodesse non possint. Gal. 6, 6: *Quae enim seminaverit homo, haec et metet.* Sed si unus ex suffragiis alterius fructum consequeretur, meteret ab alio seminat. Ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur.

2. Praeterea, ad justitiam Dei pertinet ut unicuique retribuatur pro meritis; unde Psal. 61, 15: *Tu reddes unicuique secundum opera sua.* Sed justitiam Dei deficere impossibile est. Ergo impossibile est quod unus ex operibus alterius juretur.

3. Praeterea, secundum eandem rationem est opus meritorium et laudabile, quia scilicet in quantum est voluntarium. Sed ex opere unius non laudatur alter. Ergo nec opus unius potest esse alteri meritorium et fructuosum.

4. Praeterea, ad divinam justitiam pertinet similiter bona reddere pro bonis, et mala pro malis. Sed nullus puniatur pro malis alterius; immo, ut dicitur Ezech. 18, 20: *anima quae peccaverit, ipsa morietur.* Ergo nec unus juvatur per bona alterius.

Sed contra est quod dicitur in Psal. 118, 64: *Particeps ego sum omnium timentium te etc.*

Praeterea, omnes fideles per caritatem uniti, sunt unus corpus Ecclesiae membra. Sed unum membrum juvatur per alterum. Ergo et unus homo potest ex meritis alterius juvari.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod mortui non possunt juvari ex operibus vivorum. Primo per hoc quod dicit Apostolus 2 Corinth. 5: *Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque bonum est, transferendi sunt, debent esse ab omni malo purgati; et propter hoc oportet esse locum in quo tales purgantur, si hinc non omnino purgati exeant. Sed illi qui in infernum detruentur, non erunt immunes ab omni bono; et ideo non est simile: quia in inferno existentes praemium honorum suorum recipere possunt in quantum bona praeterita eis valent ad mitigationem poenae.*

2. Praeterea, hoc idem videtur ex hoc quod habetur Apocal. 14, 15: *Beati mortui qui in Domino moriuntur; et subdit: Opera enim illorum sequuntur illos.*

3. Praeterea, proficere ex aliquo opere est solum in via existentis (1). Sed homines post mortem jam non sunt viatores, quia de eis hoc intelligitur quod legitur Job (19, 8): *Semitam meam circumsepsi, et transire non possum.* Ergo mortui de suffragiis aliorum juvari non possunt.

4. Praeterea, nullus juvatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitae communicatio inter eos. Sed nulla communicatio est mortuorum ad vivos, secundum Philosophum in 1 Ethic. (cap. 11). Ergo suffragia vivorum mortuis non prosunt.

Sed contra est quod habetur 2 Mach. 12, 46: *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.* Sed hoc esset inutile nisi eos juvaret. Ergo suffragia vivorum mortuis prosunt.

Praeterea, Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda (cap. 1): *Non parva est universae*

(1) Al. est solum via exeuntis.

*Ecclesiae, quae in hac consuetudine claret, auctoritas, ut in precibus sacerdotis quae Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum etiam habeat commendatio mortuorum. Quae quidem consuetudo ab ipsis Apostolis inchoavit, ut dicit Damascenus in quodam sermone de suffragiis mortuorum sic dicens: *Mysteriorum conscii discipuli Salvatoris et sacri Apostoli, in tremendis et vivificis mysteriis memoriam fieri eorum qui fideliter dormierunt, sanxerunt.* Quod etiam patet per Dionysium in ult. cap. cael. Hierar., ubi ritum commemorat quo in primitiva Ecclesia pro mortuis orabatur; ubi etiam Dionysius asserit suffragia vivorum mortuis prodesse. Ergo hoc indubitanter credendum est.*

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod suffragia per peccatores facta mortuis non prosunt. Quia, ut dicitur Joan. 9, 31: *Peccatores Deus non exaudit.* Sed si orationes eorum prodesse illis pro quibus orant, a Deo exaudirentur. Ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

2. Praeterea, Gregorius in Pastoralis (part. 1, cap. 10), dicit: *Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.* Sed quilibet peccator Deo displicet. Ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur; et ita alia suffragia non prosunt.

3. Praeterea, opus alicujus magis videtur esse fructuosum facienti quam alteri. Sed peccator per opera sua nihil meretur sibi. Ergo multo minus potest alteri mereri.

4. Praeterea, omne opus meritorium oportet esse vivificatum, id est caritate informatum. Sed opera per peccatores facta, sunt mortua. Ergo non possunt per ea juvari mortui pro quibus fiunt.

5. Sed contra est quod nullus potest scire pro certo de altero, utrum sit in statu culpae vel gratiae. Si ergo illa tantum suffragia prodesse que fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quos suffragia conquiret suis defunctis; et ita multi a suffragiis procurandis retraherentur.

Praeterea, sicut Augustinus dicit in littera, secundum hoc juvatur aliquis mortuus ex suffragiis, secundum quod dum viveret, meruit ut juvaretur post mortem. Ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditiones ejus pro quo fiunt. Non ergo differt, ut videtur, utrum per bonos vel per malos fiat.

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod suffragia quae a vivis pro mortuis fiunt, facientibus non prosunt. Quia si aliquis pro altero debitum solveret, secundum humanam justitiam, ipse a debito proprio non absolveretur. Ergo per hoc quod aliquis suffragia faciens debitum solvit pro illo pro quo facit, ex hoc a debito proprio non absolvitur.

2. Praeterea, unusquisque debet quod facit, facere meliori modo quo potest. Sed melius est juvare duos quam unum. Si ergo qui per suffragia debitum mortui solvit, a proprio debito liberatur, videtur quod nunquam deberet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

3. Praeterea, si satisfactio alicujus pro alio satisfactio aequaliter prodesse sibi ut ei pro quo

satisfacit; eadem ratione aequaliter valebit et ratio, si pro eodem satisfacit simul; similiter et quarto, et sic deinceps. Ergo unus posset una satisfactione pro omnibus satisfacere; quod est absurdum.

Sed contra est quod dicitur in Psalm. 34: *Ora-tio mea in sinu meo convertetur*. Ergo eadem ratione et suffragia quae pro aliis fiunt, facientibus prosunt.

Praeterea, Damascenus dicit, in sermone de his qui in fide dormierunt: *Quemadmodum unguento vel alio oleo sancto circumlinire volens infirmum, primo ille scilicet participat unctionem, deinde sic perungit laborantem; sic quicumque pro proximi salute agonizat, primum sibi ipsi prodest, deinde proximo*. Et sic habetur propositum.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam questionem, quod actus noster ad duo valere potest. Primo ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundo ad aliquid consequens statum (puta ad aliquam beatitudinem) accidentalem, vel diminutionem poenae. Ad utrumque autem horum actus noster dupliciter valere potest; uno modo per viam meriti, alio modo per viam orationis. Et est differentia inter istas duas vias, ut in 13 dist. dictum est; quia meritum innititur iustitiae; sed orans impetrat petiitum ex sola liberalitate eius qui oratur. Dicendum ergo, quod opus unius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti, ut scilicet ex his quae ego facio, aliquis mereatur vitam aeternam; quia sors gloriae redditur secundum mensuram (1) accipientis. Unusquisque autem ex suo actu disponitur, et non ex alieno; et deo dispositionem dignitatis ad praemium. Sed per viam orationis etiam quantum ad statum consequendum, opus unius alteri, dum est in via, valere potest; sicut quod unus homo impetrat alteri primam gratiam. Cum enim impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere quae potestati divinae subsunt ordinate (2). Sed quantum ad aliquid quod est consequens vel accessorium ad statum, opus unius potest valere alteri non solum per viam orationis, sed etiam per viam meriti. Quod quidem dupliciter contingit. Vel propter communicantiam in radice operis, quae est caritas in operibus meritoriis; et ideo omnes qui invicem caritate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundum mensuram status uniuscuiusque, quia etiam in patria unusquisque de bonis gaudebit alterius; et inde est quod articulus fidei ponitur Sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit ut talibus prosint; unde ista opera quodammodo efficiuntur eorum pro quibus fiunt, quasi eis a faciente collata; unde possunt eis valere vel ad impletionem satisfactionis, vel ad quiddam huiusmodi, quod statum non mutat.

Ad primum ergo dicendum, quod messio illa est perceptio vitae aeternae, sicut habetur Joan. 4, 36: *Et qui metit . . . fructum congregat in vitam aeternam*. Sors autem vitae aeternae non datur alicui nisi pro operibus propriis; quia etiam si aliquis alteri impetret ut ad vitam aeternam perveniat, nunquam tamen hoc fit nisi mediatis operibus

(1) *Al.* reddi mensuram.
(2) *Nicolai*: ordinata.

propriis, dum scilicet precibus alicuius gratia alicui datur, per quam mereatur vitam aeternam.

Ad secundum dicendum, quod opus quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit: et similiter opus quod est eius qui mecum est unum, est quodammodo et meum; unde non est contra divinam iustitiam, si unus fructum percipit de operibus factis ab eo qui est unum secum caritate, vel ab operibus pro se factis. Hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, ut satisfactio unius pro alio accipiatur.

Ad tertium dicendum, quod laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum: unde laus est ad aliquid, ut dicitur in 1 Ethic. (cap. 12 vel 18). Et quia ex opere alterius nullus efficitur vel ostenditur bene dispositus vel male ad aliquid; inde est quod nullus laudatur ex operibus alterius nisi per accidens, secundum quod ipse est aliquo modo illorum operum causa, auxilium vel consilium praebendo, vel inducendo, vel quoecumque alio modo. Sed opus est meritorium alicui non solum considerata eius dispositione, sed etiam quantum ad aliquid consequens dispositionem vel statum eius, ut ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quod auferre alicui quod sibi debetur, hoc directe iustitiae repugnat; sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiae contrarium, sed iustitiae metas excedit; est enim liberalitatis. Non autem posset aliquis laedi ex malis alterius nisi aliquid ei de suo subtraheretur: et ideo non ita contingit quod aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quod emolumentum percipiat ex bonis alterius.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod caritas, quae est vinculum uniens membra Ecclesiae, non solum ad vivos se extendit, sed etiam ad mortuos qui in caritate decedunt; caritas enim vita corporis non finitur; 1 Corinth. 13, 8: *Caritas nunquam excidit*. Similiter etiam mortui in memoria hominum vivuntur vivunt; et ideo intentio vivendum ad eos dirigi potest; et sic suffragia vivorum dupliciter mortuis prosunt, sicut et vivis; et propter caritatis unionem, et propter intentionem ad eos directam. Non tamen sic eis valere credenda sunt vivorum suffragia, ut status eorum mutetur de miseria in felicitatem, vel e converso; sed valent ad diminutionem poenae, vel aliquid huiusmodi, quod statum mortui non transmutat.

Ad primum ergo dicendum, quod homo, dum in corpore vivit, meruit ut haec ei valerent post mortem; et ideo si post hanc vitam eis iuvatur, nihilominus hoc procedit ex his quae in corpore gessit. Vel dicendum, secundum Joannem Damascenum in sermone praedicto, quod hoc est intelligendum quantum ad retributionem quae fiet in finali iudicio, quae erit aeternae gloriae vel aeternae miseriae, in qua quilibet recipiet solum secundum quod ipse in corpore gessit. Interim autem juvari possunt vivorum suffragiis.

Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa expresse loquitur de sequela aeternae retributionis: quod patet ex hoc quod praemittitur: *Beati mortui qui in Domino moriuntur*. Vel dicendum, quod opera pro eis facta, sunt et quodammodo eorum, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod quamvis animae post mortem non sint simpliciter in statu viae, ta-

men quantum ad aliquid adhuc sunt in via, in quantum scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab ultima retributione: ideo simpliciter eorum via est circumsepta, ut non possint ulterius transmutari secundum statum felicitatis et miseriae; sed quantum ad hoc non est circumsepta, quin quantum ad hoc quod detinentur ab ultima retributione, possint ab aliis juvari; quia secundum hoc adhuc sunt in via.

Ad quartum dicendum, quod quamvis communicatio civilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad vivos, quia mortui extra vitam civilem sunt; potest tamen esse eorum communicatio quantum ad opera spiritualis vitae, quae est per caritatem ad Deum, cui mortuorum spiritus vivunt.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod in suffragiis quae fiunt per malos, duo possumus considerari. Primo ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris: et quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam aequaliter explent per quoscumque fiunt; quantum ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantum ad opus operantis; et sic distinguendum est. Quia operatio peccatoris suffragia facientis potest uno modo considerari, ut est eius; et sic nullo modo meritoria esse potest nec sibi nec alii: alio modo, in quantum est alterius: quod dupliciter contingit. Uno modo in quantum peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiae, sicut sacerdos cum dicit in Ecclesia exequias mortuorum: et quia ille intelligitur facere eujus nomine vel vice fit, ut patet per Dionysium in 15 cap. cael. hier.; inde est quod suffragia talis sacerdotis, quamvis sit peccator, pro defunctis prosunt. Alio modo quando agit ut instrumentum alterius. Opus enim ministri (1) est magis principale agentis. Unde quamvis ille qui agit ut instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis; sicut si servus in peccato existens quodcumque opus misericordiae facit ex praecepto domini sui caritatem habentis. Unde si aliquis in caritate decedens praecipiat sibi suffragia fieri, vel alius praecipiat caritatem habens, illa suffragia valent defunctis, quamvis illi per quos fiunt, in peccato existant. Magis tamen valerent, si in caritate essent; quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

Ad primum ergo dicendum, quod oratio pro peccatore facta quandoque non est peccatoris, sed alterius; et ideo secundum hoc digna est ut a Deo exaudiatur. Tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, scilicet quando peccatores petunt aliquid Deo acceptum: non enim iustus solus, sed etiam peccatoribus Deus bona sua providet, ut patet Matth. 5: non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia: et ideo Joan. 9, super illum, *Peccatores Deus non audit*, dicit Glossa, quod loquitur inunctus, id est non adhuc plene videns.

Ad secundum dicendum, quod quamvis ex parte eius qui displicet, oratio peccatoris non sit accepta; tamen ratione alterius, eujus vice vel imperio agit, potest esse Deo accepta.

Ad tertium dicendum, quod hoc quod peccator faciens huiusmodi suffragia nullum reportat com-

(1) *Al.* ministerii. Forte legendum instrumenti.

modum, contingit ex hoc quod non est capax talis profectus propter propriam indispositionem; et tamen alii qui non est indispositus, aliquo modo valere potest, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod quamvis opus peccatoris non sit vivum in quantum est eius, potest tamen esse vivum in quantum est alterius, ut dictum est.

Sed quia rationes quae sunt in oppositum, videntur concludere quod non differat utrum quis suffragia procuret per bonos vel per malos; ideo ad eas etiam est respondendum.

Ad quintum dicendum, quod quamvis aliquis pro certo scire non possit de altero an sit in statu salutis, tamen potest probabiliter aestimare ex his quae exteriori vident de homine: ex fructu enim suo arbor cognoscitur, ut dicitur Matth. 7.

Ad sextum dicendum, quod ad hoc quod suffragium alicui valeat, requiritur et ex parte eius pro quo fit, capacitas huius valoris; et haec homo acquisivit per opera propria quae gessit in vita: et sic loquitur Augustinus. Requiritur nihilominus qualitas operis, quae profectus debet: et haec non pendet ex eo pro quo fit, sed magis ex eo qui facit vel exequendo vel imperando.

Solutio IV. Ad quartam questionem dicendum, quod opus suffragii quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Uno modo ut est expiativum poenae per modum cuiusdam recompensationis, quae in satisfactione attenditur; et hoc modo opus suffragii, quod reputatur quasi eius pro quo fit, ita absolvit eum a debito poenae quod non absolvit facientem a debito poenae propriae; quia in tali recompensatione consideratur aequalitas iustitiae; opus autem istud satisfactorium ita potest adaequari reatu uni quod alteri non aequatur. Reatus enim duorum peccatorum majorem satisfactionem requirunt quam reatus unius. Alio modo potest considerari in quantum est meritum vitae aeternae, quod habet in quantum procedit ex radice caritatis; et secundum hoc non solum prodest ei pro quo fit, sed facienti magis.

Et per hoc patet solutio ad objecta. Primae enim rationes procedebant de opere suffragii secundum quod est satisfactorium; sed aliae secundum quod est meritorium.

ARTICULUS II.

Utrum suffragia prosint existentibus in inferno.
(Quol. 2, cap. 16.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod suffragia prosunt existentibus in inferno, per hoc quod habetur 2 Mach. 12, 40 quod *inveniantur sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, a quibus lex prohibet Judaeos*; et tamen post subditur, quod *Iudas duodecim millia drachinas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum*. Constat autem illos mortaliter peccasse, contra legem agentes, et ita in mortali peccato decessisse, et ita ad infernum esse translato. Ergo in inferno existentibus suffragia prosunt.

2. Praeterea, in littera habetur ex verbis Augustini, quod quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt ut sit plena remissio, vel ad hoc ut tolerabilior sit eorum damnatio. Sed soli illi qui sunt in inferno, damnati esse dicuntur. Ergo etiam existentibus in inferno suffragia prosunt.